

**TARBIYA FANINI O‘QITISHDA QO‘LLANILADIGAN
INTERFAOL USUL VA METODLAR**

Yunusmetova Nasiba Satimbekovna

Sirdaryo viloyati pedagogik mahorat markazining

Tarbiya fani metodisti

Ta'lim samaradorligini oshirish barcha zamonlarda davlat siyosatining ustuvor yo'nalishi sanalib kelingan.

O'zbekiston Respublikasining ta'lim sohasidagi Davlat siyosati, boshlang'ich ta'lim o'qituvchisining XXI asr ko'nikmalari: kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirish, muammolarga tanqidiy va kreativ yondashuv, AKT va media savodxonlik, o'zini-o'zi rivojlantirish va uzluksiz kasbiy rivijlanish masalalari, pedagog mas'uliyati va moslashuvchanligi, inklyuziv ta'limni joriy etish masalalari, fandagi yangiliklar, fanni o'qitishning dolzarb masalalari, o'quvchilar kompetensiyalarini baholash usullari va vositalari, o'zini-o'zi rivojlantirish, uzluksiz kasbiy rivojlanishlarni o'z ichiga olib, ular bo'yicha tegishli yangi bilim, ko'nikma, malaka va kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan.

Bugun dunyoda yuz berayotgan jadal suratdagi ilmiy texnologik ozgarishlarni harakatga keltiruvchi kuch - kreativlikdir. Atrofga boqsangiz, har tomonda inson ijodkorligining beqiyos va hayratlanarli namunalari uchun kelmasiz: elektron xizmatlar, virtual reallik, to'rtburchak tarvuzlar, tuproqsiz hosil olish... Bularning barchasi inson tasavvuri, tafakkuri mahsuli. Bugun biz uchun odatiy tuyulgan kitob, musiqa, bino, samolyot, hatto lampalar ham qachonlardir orzu va tasavvurda bo'lgan, keyinchalik aql-idrok samarasi o'laroq yaratilgan

Kreativ yondashuv va yutuqlar dunyo bo'ylab fan va texnologiyadan tortib, falsafa, san'at va ijtimoiy fanlar kabi turli sohalarda insoniyat tamaddunini ilgari surgan. Kreativ fikrlash shunchaki tasodifiy g'oyalar berishdan kattaroq narsadir. U insonga ba'zan murakkab sharoitlarda, yanada yaxshiroq natijaga erishishga imkon beruvchi bilim va tajribaga asoslangan real ko'nikmadir. Butun dunyoda jamiyatlar va tashkilotlar muammolarni hal etishda innovatsion bilim va yaratuvchanlikka tobora ehtiyoj sezmoqda, bu esa, o'z navbatida, innovatsiya va kreativ fikrlash ahamiyati niyanada kuchaytirmoqda. Kreativ fikrlash ta'siri butun jamiyatga sezilarli innovatsiya turlarining ortida turishi rost, lekin u ayni damda universal va tenglashtiruvchi xususiyatga ega fenomen hamdir, ya'ni har qanday shaxs, u yoki bu darajada, kreativ fikrlash qobiliyatiga ega.

Kreativlik - bu bir vaqtning o'zida yangi va qadrlı g'oyalarni yaratuvchi ijodkorlik qobiliyatidir.

Shaxsda kreativlik sifatlarini rivojlantirish uchun dastlab bu tushunchaning

mazmunini bilish lozim. Kreativlik inglizcha “create” soʻzidan olingan boʻlib, yaratish maʼnosini bildiradi. Kreativlik deganda insonning yangilik yaratish, muammolarni yechishga qaratilgan ijodiy qobiliyati tushuniladi. Uning tagzamidagi originallik, amaliylik, noodatiylik va erkinlik yotadi. Shuningdek, kreativ fikrlash muayyan masala yuzasidan har tomonlama fikrlash, bir nuqtada turli yoʻnalishdan yondashishni anglatadi.

Kreativlik shaxsni rivojlantiruvchi kategoriya sifatida inson tafakkuri, maʼnaviyatining ajralmas qismi hisoblanadi, u shaxs ega boʻlgan bilimlarning koʻp qirrali ekanligida emas, balki yangi gʻoyalarga intilish, hayotiy muammolarni yechish jarayonida kutilmagan va noodatiy qarorlar chiqarishda namoyon boʻladi. Yaʼni, berilgan bilimlarni takrorlash orqali kreativlikka erishib boʻlmaydi, ijodiy fikrlash jarayonida yangi fikr, yangi gʻoyaning paydo boʻlishi asosiy shartdir.

Taʼlimning bugungi vazifasi oʻquvchilarni kun sayin ortib borayotgan axborot-taʼlim muhiti sharoitida mustaqil faoliyat koʻrsata olish, turli sohalarda zamonaviy axborot texnologiyalarini samarali qoʻllash va axborot oqimidan oqilona foydalanishga oʻrgatishdan iborat. Shu maqsadda, oʻquvchilarga uzluksiz ravishda mustaqil ishlash imkoniyati va sharoitini yaratib berish hamda ijodiy fikrlash va mustaqil qarorlar qabul qilishga oʻrgatish zarur.

Tarbiya darslarida oʻquvchikarning mantiqiy tafakkur qila olish salohiyati, aqliy rivojlanishi, dunyoqarashi, oʻz-oʻzini anglash salohiyatini shakllantirishga, jismoniy sogʻlom boʻlishga, moddiy borliq goʻzalliklarini his eta olishga, goʻzallik va nafosatdan zavqlana olish, milliy urf-odatlarini oʻzida singdirish, ularga rioya qilishga oʻrgatiladi.

Oʻquvchilarda kreativlikni rivojlantirishda didaktik, taʼlimiy, innovatsion oʻyinlarning oʻrni beqiyos.

Didaktik oʻyinlar bolaning his-tuygʻusiga taʼsir etib, unda oʻqishga boʻlgan ijobiy munosabat va qiziqish xislatini tarkib toptiradi. Bolalar oʻyinda zoʻr mamnuniyat bilan ishtirok etadilar. Oʻyin boshlanishini sabrsizlik bilan kutadilar, ularning ongida beixtiyor ertangi oʻquv kunining quvonchli manzarasi gavdalanadi.

Maktab oʻquvchilarining yosh xususiyatlarini hisobga olib, fanni oʻqitishda gʻoyat samarali boʻlgan qator oʻyinli texnologiyalar ishlab chiqilgan. Mutaxassislar fikricha, insonning asosiy faoliyat turi uch koʻrinish: mehnat faoliyati, oʻyin faoliyati, oʻquv faoliyatida shakllanadi. Ularning barchasi oʻzaro bogʻliq holda sodir boʻladi va kreativlik bilan bogʻliq holda uygʻunlashadi. Taʼkidlashlaricha, bolalarning maktabdagi oʻquv materiallari asosidagi aqliy harakatlarini shakllanish qonuniyatlari oʻyin faoliyatlarida tarkib topadi. Biroq oʻyinli taʼlimni oʻquvchilar bilan ishlashdagi asosiy taʼlim shakli deyish toʻgʻri emas. U oʻquvchida bilish qobiliyatini shakllantirmaydi, biroq ularning bilish, kreativlik, yaʼni ijodiy faolligini oshiradi, qiziqish uygʻotadi. Qiziqish bor joyda esa taʼlim sifati

yaxshilanadi.

Tarbiya fanini o'qitish jarayonida interfaol usul va metodlarni qo'llashda birinchi navbatda o'quvchilarning yosh intellektual salohiyatini e'tiborga olish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki, bu yoshdagi o'quvchilar muayyan ma'noda o'z fikriga, o'z dunyoqarashiga ega bo'ladilar. Bu o'qituvchidan alohida e'tibor va darslarga o'zgacha yondashuv asosida tayyorlanishni talab etadi.

Dars boshidayoq "Siz bugun maktabga nimada keldingiz va nima maqsadda keldingiz?" treningi o'quvchilardagi yuqori kayfiyatni ta'minlaydi, kreativligi va diqqatini oshiradi. Sinfdagi o'quvchilar bugun maktabga nimada keldingiz va nima maqsadda kelganligini aytish jarayonida fikrlar, so'zlar takrorlanmasligiga alohida e'tibor qaratish kerak bo'ladi. Fikrlar haqiqat bo'lmasligi ham mumkin. O'quvchilar bir-birlarini diqqat bilan kuzatib boradi va bir-birini takrorlamaslikka harakat qilishadi.

"Bank" metodi

O'quvchilar uch guruhga bo'linadi va shunday nomlanadi

1-guruh : Xalq bank

2- guruh: Milliy bank

3-guruh: Aloqa bank

Har bir qatorning boshiga bank nomlari yozilgan konvertlar qo'yiladi.

Har bir guruhga o'zbek pullari rasmi bor kartochkalar tarqatiladi. Uning orqa qismiga oldindan fanizga aloqador savollar yozilgan bo'ladi.

(O'quvchilar soni xohishiy.

Masalan har bir guruhdan 10 tadan)

Savollarga javob bergan o'quvchilar o'zlarining bank konvertlariga pullarini qo'yishadi. Topolmagan o'quvchilar o'z joyida qolishadi.

Oxirida har bir guruhning konvertidagi pullarning so'mmasi hisoblanib, ko'p pul to'plagan guruh g'olib bo'ladi.

"Davom ettir" metodi

O'quvchilarni 2 jamoaga bo'lib oldim. Har bir jamoadagi o'quvchilar o'z doskalariga mavzuga oid so'z/birikma/gap yozishadi.

*Eng muhim qoida esa, ikkinchi o'quvchi birinchi o'quvchi yozgan so'zning oxirgi harfidan boshlanuvchi so'z yozishi kerak. Yoki oxirgi bo'g'inidan boshlanuvchi so'z.

*Ixtiyoriy tarzda o'zgartirib, o'z faningizga moslab olishingiz mumkin.

*Yoki ma'lum bo'limga doir birorta qoida/gap yozilsa, ikkinchi o'quvchi o'sha gap oxiridagi so'zdan boshlanuvchi qoida aytishi mumkin.

*Uchinchi o'quvchi yana shu tartibda davom etadi.

*Bu metod o'quvchilarni sergaklikka chaqiradi!

*O'tilgan mavzularni miyalaridan qidira boshlashadi!

*Xotirani mustahkamlaydi!

*Ziyraklikni oshiradi!

*Hozirjavoblikka o'rgatadi!

*Yozma nutqni o'stiradi!

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Zamonaviy dars. Mas'ul muharrir Sh. Shomansurov – T.: A. Avloniy nomidagi xalq ta'limi xodimlarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish markaziy instituti, 2007. –120 bet.
2. Otamurodov Globallashuv va milliy ma'naviy xavfsizliklik. –T.: -O'zbekiston, 2013.
3. Tohiriyon A., Sobirova M., Zamonov Z. Milliy g'oya turkumiga kiruvchi fanlarni o'qitishda interfaol ta'lim metodlaridan foydalanish bo'yicha uslubiy tavsiyalar. – T. RTM, 2017 .